

## Zakonska ureditev vprašanja dostopa do arhivskega gradiva

SEMLIČ RAJH, Zdenka, *Access to Archives – Modern Legislation and Regulations*. Atlanti, Vol. 16, N. 1-2, Trieste 2006, pp. 219-238.

*Original in Slovenian, abstract in English, Italian and Slovenian, summary in English*

**Keywords:** access, legislation, public information, personal data protection, European Union, Council of Europe

*The demands for access to archives in a broader sense increased in the last decade and initiated the legislation in many countries. That made the access to information and consequently the access to archives a matter of public interest and public legislation. The author discusses in her article legal problems of access to archives which differs from one*

Stopnja odprtosti in javnega dostopa do arhivskega gradiva je zelo različna in je odvisna od različnih nacionalnih tradicij, ki izvirajo iz zgodovinskih izkušenj in pravnih konceptov. Svoboda do informacij in dostopa do arhivskega gradiva nista tradicionalni predmet zakonodaje. Zahteva po dostopu v širšem smislu se je povečano pojavila v zadnjih desetletjih in je spodbudila zakonodajo v mnogih državah (Semlič Rajh, 1998). Tako je postal dostop do informacij in kot posledica tega dostop do arhivskega gradiva zadeva javnega interesa in tudi zakonodaje (Bull, 1997).

Prav tako je potrebno omeniti še en razlog, ki je vodil k izdelavi in modifikaciji zakonodaje o dostopu do arhivskega gradiva. Gre za zaščito zasebnih podatkov in zasebnosti, ki je definirana kot pravica pred neavtoriziranim dostopom do informacij, ki jih vsebuje dokumentarno in arhivsko gradivo in se nanašajo na osebne zadeve (Dictionary of Archival Terminology, 1984, 131).

Nepričakovana posledica povečanih pravic dostopa do arhivskega gradiva je neizbežen konflikt med principom odprtega dostopa do informacij in zaščito osebnih pravic. Velikokrat prihaja s pravico dostopa do arhivskega gradiva do vdora v zasebno sfero posameznikov<sup>1</sup>.

S pojavom zbiranja in obdelovanja podatkov s pomočjo računalniških sistemov se je pojavila tudi nevarnost kršenja zasebnih pravic, zato je po vsem svetu prišlo do ustanavljanja posebnih inšpekcijskih in nadzornih služb ter sprejetja ustrezne zaščitne zakonodaje<sup>2</sup>.

Vprašanje zaščite osebnih podatkov pa predstavlja prav za arhive velik problem. Izziv, ki ga arhivi pri tem sprejemajo, pa je predvsem izravnava interesov med tistimi, ki zahtevajo informacije in tistimi, ki so zavezani k njihovem varovanju. Ta izravnava mora biti dosežena v vsakdanji praksi, prav tako pa mora biti tudi zakonsko določena<sup>3</sup>.

Kljub vsemu pa je potrebno poudariti, da neomejen dostop do arhivskega gradiva ni možen (Duchein 1994)<sup>4</sup>. Mnogo gradiva, ki na-

1 Prim: Čebulj, Janez (1993). Vsebina, namen in načela varstva osebnih podatkov in zakonska ureditev v Sloveniji. V P. Klasinc... et al (Ur.), *Sodobni arhivi*'93, XV. Posvetovanje o strokovnih in tehničnih vprašanjih v arhivih (str. 61-70). Maribor: Pokrajinski arhiv.

2 Zakon o varstvu osebnih podatkov (Ur. l. RS, št. 57/2001 in 59/2001).

3. Določbe zakona o varstvu osebnih podatkov zavezujejo upravljalce zbirk podatkov (tudi arhiviste) in druge subjekte, ki lahko v skladu z zakonskimi predpisi obdelujejo osebne podatke, da v svojih notranjih aktih določijo postopke in ukrepe za zavarovanje osebnih podatkov. V notranjih aktih se torej ne ureja varstvo podatkov, temveč njihovo zavarovanje v smislu določitve organizacijskih in ustreznih logično tehničnih postopkov in ukrepov. Prim: Zdenka Keček, *Pravni vidiki uporabe računalnika v arhivih*. V P. Klasinc... et al (Ur.), *Sodobni arhivi*'98, XX. Posvetovanje o strokovnih in tehničnih vprašanjih v arhivih (str. 156-167). Maribor: Pokrajinski arhiv.

4. Duchein, Michel (1994). *Legal Problems of Public Access to Archives*. V P. Klasinc... et al (Ur.), *Atlanti* 4 (str. 62-67). Maribor: Mednarodni inštitut arhivskih znanosti.

staja v moderni družbi, se nanaša na privatno življenje posameznikov, kot npr. zdravstveno stanje, osebni in družinski status, strokovna izobrazba. Zaradi tega je potrebna določena stopnja omejitve dostopa, vendar neka enotna omejitev ni določena, saj koncept »za-sebnosti« ni univerzalno razmejen<sup>5</sup>.

Druga kategorija omejitev izhaja iz potrebe varovanja države, kar ne zajema samo diplomatskih in vojaških tajn, temveč tudi celo vrsto drugih dejavnosti kot npr. boj proti organiziranemu zločinu, terorizmu, mamilom.

V zadnjem času se je povečala potreba po omejitvi dostopa do dokumentov, ki se nanašajo na gospodarstvo, še posebej na področju industrijske tehnologije in znanstvenega raziskovanja predvsem z namenom, da se zaščitijo nacionalni interesi velikih podjetij proti t.i. industrijski spionaži, ki vedno bolj ogroža razviti svet.

K omejevanju dostopa do arhivskega gradiva pa vodi tudi občutljivost pisnih podlag, na katerih je ohranjeno arhivsko gradivo, k tem pa ne prištevamo samo papirja in pergamenta ampak tudi fotografije, film in magnetne medije.

Zaradi vsega naštetega je princip »javnega dostopa« do arhivskega gradiva v veliki večini držav točno določen in omejen (Semlič – Rajh 1998)<sup>6</sup>.

## Pravica do dostopa

Pravica svobode informacij in svobode govora izvirajo iz konceptov naravnega prava. Prvič sta bili obe pravici uradno omenjeni v »Deklaraciji o človekovih pravicah« avgusta leta 1789 v začetni fazi francoske revolucije in prvem amandmaju ameriške »deklaracije o neodvisnosti« leta 1791.

Iz samega koncepta univerzalnih človekovih pravic izhaja, da so veljavne na nadnacionalni ravni. Njihovo uresničevanje se izvaja s celo vrsto multinacionalnih sporazumov. Takšne sporazume najdemo v celi vrsti konvencij Sveta Evrope, najbolj relevantna pa je Konvencija Sveta Evrope o varovanju človekovih pravic in osnovnih svoboščin, ki je bila podpisana novembra 1950.

Na nacionalni ravni je bil koncept javnega dostopa kot del splošnih človekovih pravic prvič uveden v Franciji kot niz konkretnih pravil oz. določil. Glede na določila dostop do arhivov ni bil več privilegij, kot je bila to običajna praksa do tedaj, temveč osnovna ljudska pravica.

Pod vplivom francoskih revolucionarnih idej in splošnih človeških pravic je bil koncept pravice javnega dostopa do arhivov v devetnajstem stoletju postopoma vključuje v številne druge nacionalne zakonodaje. Pred tem so bili arhivi, ki so v večini primerov

*country to another and depends from the national traditions that proceed from different historical experiences and legal concepts. The article discusses legal regulations on access in the Republic of Slovenia and some other countries of Europe and it highlights the provisions related to access given by the European Union and Council of Europe.*

**SEMLIČ RAJH, Zdenka, Accesso agli archivi: legislazione e regolamenti attuali. Atlanti, Vol. 16, N. 1-2, Trieste 2006, pp. 219-238.**

*Le richieste di accesso agli archivi sono andate aumentando nell'ultimo decennio ed in molti paesi hanno dato l'avvio ad una legislazione in materia. Ciò ha reso l'accesso alle informazioni e di conseguenza l'accesso agli archivi un argomento di pubblico interesse e di pubblica legislazione. L'autrice discute nel proprio articolo dei problemi legislativi dell'accesso agli archivi, diverso da paese a paese dato che dipende dalle tradizioni nazionali che derivano dalle differenti esperienze storiche e legislative. L'articolo tratta inoltre dei regolamenti per l'accesso nella Repubblica di Slovenia ed in alcune altri paesi europei, evidenziando le direttive relative all'accesso fornite dall'Unione Europea e dal Consiglio d'Europa.*

**SEMLIČ RAJH, Zdenka, Zakonska ureditev vprašanja dostopa do arhivskega gradiva. Atlanti, Zv. 16, Št. 1-2, Trst 2006, str. 219-238.**

**Ključne besede:** *dostop, zakonodaja, informacije javnega značaja, varstvo osebnih podatkov, Evropska Unija, Svet Evrope*

*Avtorica se v prispevku ukvarja s vprašanjem dostopa do arhivskega gradiva, ki je postalo glede na spremembe, tako družbene kot posledično spremembe zakonodaje, v zadnjih desetih letih ključnega pomena v arhivski teoriji in praksi. Najprej podaja nekaj osnovnih dejstev o pravici do dostopa. Zabteva po dostopu v širšem smislu se je povečano pojavila v zadnjih desetletjih in je spodbu-*

<sup>5</sup> Duchein v svojem delu (paragraf 2.5.2) navaja kot zasebne zadeve: civilni status (rojstvo, poroka, ločitev, smrt); zdravje; davki; kazenske in kriminalne zahteve; strokovna dejavnost; politična, filozofska in religiozna opredelitev; osnovni statistični podatki; čast; policijski zapiski; zaupni podatki.

<sup>6</sup> Prim: Semlič-Rajh, Zdenka (1998). Dostop do arhivskega gradiva – Evropska scena. V P. Klasing... et al (Ur.), Sodobni arhivi '98, XX. Posvetovanje o strokovnih in tehničnih vprašanjih v arhivih (str. 172). Maribor: Pokrajinski arhiv.

dila zakonodaj v mnogih državah. Temu sledijo določila o dostopu do arhivskega gradiva in informacij javnega značaja v Sloveniji. Avtorica v svojem prispevku predstavlja tudi določila, ki določajo varstvo osebnih podatkov. Pomembna določila v zvezi z dostopom pa prinašajo predpisi Evropske unije in Sveta Evrope, ki tvorijo sestavni del tega prispevka. Stopnja odprtosti in javnega dostopa do arhivskega gradiva je zelo različna in je odvisna od različnih nacionalnih tradicij, ki izvirajo iz zgodovinskih izkušenj in pravnih konceptov, zato avtorica v zadnjem delu prispevka predstavlja zakonodajo, ki velja v nekaterih posameznih izbranih evropskih državah.

## SUMMARY

*The level of openness and public access to archives differs from one country to another and depends from the national traditions that proceed from different historical experiences and legal concepts. The freedom of information and access to archives are traditionally no subject of the legislation. The demands for access to archives in a broader sense increased in the last decade and initiated the legislation in many countries. That made the access to information and consequently the access to archives a matter of public interest and public legislation.*

*Unexpected consequence of increased rights of access to archives is inevitable conflict between the principle of open access to the information and the protection of personal rights. In many cases open access to archives means also the violation of the private sphere of an individual.*

*The question of personal data protection represents for archives the great challenge of balancing between those demanding information and those obliged to their protection. This balance must be provided in daily practice as well as it has to be legally defined.*

*Notwithstanding it has to be emphasized that unrestricted access to archives is not possible. Many archives created in the modern society relate to private life of individuals, like medical condition, personal and family position, professional education etc. Therefore access has to be restricted. However there is no unified restriction since the concept of privacy is not universally defined.*

spadali v avtorsko oblast in njeno administracijo, zavarovani in skoraj nedostopni javnosti.

Treba pa je poudariti, da pravica dostopa kot javna pravica ni bila vsepovsod uvedena na način in v duhu originalne ideje. Pravica državljanov do dostopa k arhivskemu gradivu se je v veliki večini spreobrnila v profesionalno pravico zgodovinarjev. Državam, ki so se držale originalnega principa, se je v zadnjih desetletjih pridružilo veliko število novih, ki so sprejele ustrezno zakonodajo o splošnem dostopu do javnih informacij.

## Predpisi o dostopu do arhivskega gradiva v Sloveniji

Do sprejetja prvega samostojnega zakona o arhivih in arhivskem gradivu leta 1997 je to področje urejal Zakon o naravni in kulturni dediščini (Ur. l. SRS, št. 1/1981). Zakon je za različne ustvarjalce arhivskega gradiva določal različne roke za prenos gradiva v javni arhiv: pet let za gradivo družbenopolitičnih organizacij; deset let za gradivo delovnih organizacij in drugih organizacij s področja gospodarstva in družbenih dejavnosti; petnajst let za gradivo organov in organizacij družbenopolitičnih skupnosti, samoupravnih interesnih skupnosti in drugih skupnosti in trideset let za gradivo javnih sodišč, javnih tožilstev in javnih pravobranilcev (ZNKD, 1981, člen 66). Pravilnik o pogojih za uporabo arhivskega gradiva, ki je izhajal iz prej omenjenega zakona (Ur. l. SRS, št. 34/1981) je določal da je bilo gradivo splošno dostopno za uporabo, ko je bilo prevzeto v javni arhiv, razen tistega gradiva, ki je bilo posebej označeno z zaupno. Zaupnost je prenehala trideset let po nastanku ali najkasneje petdeset let po nastanku gradiva. Pred potekom navedenih rokov nedostopnosti, je bilo gradivo, označeno z zaupno, dostopno le na podlagi posebnih dovoljenj za znanstveno raziskovalne namene (Zupančič 2000, 104).

Od leta 1997 do 2006 je vprašanje dostopa do arhivskega gradiva v Sloveniji urejal Zakon o arhivskem gradivu in arhivih (Ur. l. RS, 20/1997, 32/1997). Ravnanje z javnim arhivskim gradivom, ki ob svojem nastanku ni bilo namenjeno javnosti<sup>7</sup> ureja 41. člen, ki določa, da to gradivo postane dostopno za uporabo 30 let po nastanku. V nadaljevanju isti člen določa, da postane dostopno 40 let po svojem nastanku tisto gradivo, »ki vsebuje podatke, ki se nanašajo na obrambne in mednarodne zadeve, zadeve s področja nacionalne varnosti, vključno z vzdrževanjem reda in miru, ter na ekonomske interese države in katerih odkritje bi lahko povzročilo škodo«.

Javnopravne osebe morajo gradivo izročiti arhivu najkasneje trideset let po nastanku (ZAGA, člen 22). Izročitelj javnega arhivskega gradiva pa je gradivo dolžan označiti z ustreznimi roki nedostopnosti.

Zakon o arhivskem gradivu in arhivih pa sicer eksplicitno ne določa, katero gradivo naj bi bilo tisto, ki ob svojem nastanku ni bilo

7. Beri: zaupno javno gradivo.

namenjeno javnosti, vendar v praksi to pomeni, da gre za gradivo skoraj celotne državne uprave z izjemo gradiva, ki je bilo že objavljeno ali pa je nastalo v javnosti, kot npr. izjave za javnost in tiskovne konference.

V letu 2006 je prišlo do spremembe arhivske zakonodaje, saj je 7. aprila 2006 stopil v veljavo novi Zakon o varstvu dokumentarnega in arhivskega gradiva ter arhivih - v nadaljevanju ZVDAGA (Ur. l. RS, 30/2006 z dne 23. 03. 2006). Tako 40. člen ZVDAGA določa, da mora javnopravna oseba izročiti javno arhivsko gradivo arhivu najkasneje 30 let po nastanku in sicer tudi gradivo, *»ki vsebuje osebne podatke, vključno z občutljivimi osebnimi podatki; tajne podatke v skladu z zakonom; ki je posebej varovano kot zaupno, če tako določa zakon ali poslovnik državnega organa ali organa samoupravne lokalne skupnosti«*.

Javnopravna oseba je *»dolžna gradivo označiti z ustreznimi roki nedostopnosti ter ter v izročitvenem zapisniku posebej navesti morebitne roke nedostopnosti za posamezno javno arhivsko gradivo v skladu s 65. členom«* istega zakona (ZVDAGA, člen 40).

Roke nedostopnosti arhivskega gradiva določa 65. člen ZVDAGA. Člen določa, da postane dostopno 40 let po svojem nastanku tisto gradivo, *»ki vsebuje podatke, ki se nanašajo na državno in javno varnost, obrambo, zunanje zadeve ali obveščevalno in varnostno dejavnost države ter njene gospodarske interese ter poslovne in davčne skrivnosti in katerih razkritje bi lahko povzročilo škodljive posledice za varnost države in drugih oseb ter njihove interese«*.

Te roke nedostopnosti, ki jih določa zakon (ZVDAGA, člen 65) pa je možno pod določenimi pogoji izjemoma skrajšati *»če je uporaba javnega arhivskega gradiva nezogibno potrebna za dosego predvidenega znanstvenega cilja ter javni interesi prevladujejo nad interesi, ki jih je treba varovati zlasti glede varstva osebnega in družinskega življenja posameznikov«* (ZVDAGA, člen 66, 1 odstavek). O izjemnem skrajšanju roka odloči Vlada Republike Slovenije na predlog uporabnika in na podlagi mnenja arhivske komisije, ki jo imenuje Vlada<sup>8</sup>. Rok nedostopnosti javnega gradiva pa je možno na zahtevo javnopravne osebe, ki je izročila javno arhivsko gradivo, izjemoma tudi podaljšati, vendar ne več kot 10 let (ZVDAGA, člen 66, 5 odstavek). Tudi o izjemnem podaljšanju roka nedostopnosti odloča Vlada RS na predlog arhivske komisije.

Brez omejitev, *»razen arhivskega gradiva ki vsebuje občutljive osebne podatke, ki so bili pridobljeni s kršenjem človekovih pravic in temeljnih svoboščin ter se nanašajo na osebe, ki niso bile nosilke javnih funkcij«*, pa je dostopno arhivsko gradivo nastalo pred konstituiranjem Skupščine Republike Slovenije 17. maja 1990, ki se nanaša na nekdanje družbenopolitične organizacije, kot so npr. Zveza komunistov Slovenije, Socialistična zveza delovnega ljudstva, Zveza sindikatov Slovenije, Zveza socialistične mladine Slovenije itd., organe notranjih zadev, pravosodne organe in obveščevalno varnostne službe (ZVDAGA, člen 65).

8. ZVDAGA, člen 67.

Rok nedostopnosti arhivskega gradiva, ki vsebuje tajne podatke, in je nastalo po 17. maju 1990, pa se na predlog javnopravne osebe lahko podaljša. Takšen predlog mora vsebovati pisno oceno morebitnih škodljivih posledic v primeru, če bi bilo gradivo dostopno javnosti. O podalšanju roka nedostopnosti odloča Vlada RS na predlog arhivske komisije (ZVDAGA, člen 66, 4. odstavek).

Omejitve dostopa do arhivskega gradiva, ki jih navaja 65. člen tega zakona pa ne veljajo za *»uporabo posamičnih dokumentov in zadev, če gre za postopke, ki jih vodijo državni organi, organi lokalnih samoupravnih skupnosti, nosilci javnih pooblastil in druge osebe javnega prava«*. Osebe, *»ki nastopajo kot stranke v postopkih ali izkažejo svoj pravni interes za uvedbo ali udeležbo v postopkih«* pa imajo pravico do *»vpogleda v arhivsko gradivo«* (ZVDAGA, člen 68).

V zvezi z roki nedostopnosti javnega arhivskega gradiva, *»ki vsebuje občutljive osebne podatke (podatki o rasnem, narodnem ali narodnostnem poreklu, političnem, verskem ali filozofskem prepričanju, članstvu v politični stranki ali sindikatu, zdravstvenem stanju, spolnem življenju, vpisu ali izbrisu v ali iz kazenske evidence), postane dostopno za uporabo 75 let po svojem nastanku ali 10 let po smrti osebe, na katero se nanaša, če je datum smrti znan in v kolikor ni z drugimi predpisi določeno drugače«*. (ZVDAGA, člen 65, 2. odstavek). Pod določenimi pogoji pa je na predlog uporabnika možno izjemoma ta rok tudi skrajšati (ZVDAGA, člen 66, 3. odstavek).

## Predpisi Evropske Unije o dostopu do gradiva

Zagotavljanje dostopa do arhivskega gradiva predstavlja del nalog vsake javne arhivske službe. Hkrati pa predstavlja dostop do javnega arhivskega gradiva pravico vsakega posameznika. V evropskih državah, članicah EU je vprašanje dostopa do arhivskega gradiva različno urejeno, vendar bi bilo zaradi kompleksnosti vprašanj, ki zadevajo dostop do gradiva, potrebno sprejeti evropsko politiko o dostopu do arhivskega gradiva, ki bi temeljila na skupnih načelih, skladnimi z demokratičnimi vrednotami.

Ob razglasitvi samostojnosti je Vlada Republike Slovenije v svoji zunanji politiki kot svojo prednostno nalogo poudarjala vključitev Slovenije v Evropsko Unijo. Vse od leta 1992, ko je zaprosila za sklenitev evropskega sporazuma, do pridružitvenega sporazuma leta 1996 pa vse do podpisa pogodbe o pristopu k Uniji leta 2003 je Slovenija v strateških razvojnih dokumentih poudarjala, da je optimalen dolgoročni razvoj neločljivo povezan s polnopravnim članstvom v EU.

Na področju kulture, ki velja za suvereno področje vsake posamezne članice EU in je eno izmed redkih področij, ki je ostalo v izključni pristojnosti Slovenije, se pogodbenice obvezujejo, da bodo spodbujale kulturno sodelovanje, ki vključuje tudi ohranjanje kulturne dediščine (Treaty Establishing European Community, Title XII,

article 151; Evropski sporazum o pridružitvi, 99. člen).

Tako na področju arhivov za države članice velja, da izvajajo arhivsko službo suvereno v skladu z evropsko zakonodajo, ki je usklajena z nacionalno. Z drugimi besedami EU ne pozna enotne zakonodaje za izvajanje arhivske službe, lahko pa članice EU uporabljajo navodila in priporočila Evropske Unije kakor tudi Sveta Evrope, ki jih je možno implementirati v arhivih držav članic.

Arhivi predstavljajo bistven in nenadomestljiv del kulturne dediščine, saj hranijo spomin naroda, hkrati pa je od njih odvisen velik del človeškega spomina. To pa je ideja, ki je v Evropi pomembna zaradi več razlogov, in sicer

- povečanega zanimanja javnosti za zgodovino in iskanje zgodovinskih virov, kar je razvidno iz naraščajoče uporabe arhivskega gradiva in raziskovanja bližje preteklosti;
- institucionalnih in ekonomskih reform, do katerih je prišlo v novih demokracijah, kar poudarja pomen arhivskega gradiva v procesu demokratizacije posamezne države;
- izjemen obseg sprememb, do katerih je prišlo v procesu nastajanja dokumentarnega gradiva, ki so rezultat vedno večje kompleksnosti dela javne uprave na eni strani in razvoja sodobnih informacijskih tehnologij na drugi strani.

Na mednarodnem področju je že leta 1991 prišlo do prvih pobud in oblik sodelovanja arhivskih služb takratnih članic Unije. Tako je 14. novembra 1991 je Svet evropskih skupnosti in v njem delujoči ministri za kulturo sprejel resolucijo (Official Journal, C 314 z dne 05. 12. 1991), s katero je pooblastil evropsko komisijo, da sestavi skupino strokovnjakov, ki bo preverila, v kolikšni meri je zaželeno, da se vzpostavi močnejša koordinacija arhivske politike in arhivske prakse med državami članicami.

Sprejeta resolucija poudarja dvojno vlogo arhivov v bodoči Evropi. Na eni strani le ti služijo kot nepogrešljiv vir za evropsko zgodovino in zgodovino vsakega posameznega naroda, na drugi strani pa s prostim dostopom v znanstvene namene in za ostale državljane prispevajo k razvoju demokracije. Spričo te dvojne funkcije bi naj resolucija prispevala k razvoju bolj strukturiranih in konsekvantnih oblik odločanja in sodelovanja med arhivskimi službami držav članic EU kakor tudi med službami in organi EU. S tem pa bodoča arhivska praksa, ki jo poskuša oblikovati resolucija, sklada s cilji Maastrichtske pogodbe o oblikovanju skupne Evrope in izbrisu geografskih meja, to pa je razvidno tudi iz člena G.37 iste pogodbe<sup>9</sup>.

Tako je leta 1994 urad, ki je pristojen za izdajo uradnih publikacij evropske unije<sup>10</sup> izdal poročilo z naslovom »*Archives in European Union. Report of the Group of Experts on the Coordination of Archives*«<sup>11</sup> (v nadaljevanju Poročilo), ki je nastalo sredi leta 1993 in je bilo rezultat dela skupine strokovnjakov, kot je to zahtevala prej omenjena resolucija<sup>12</sup>.

9 Člen se glasi: "The Community shall contribute to the flowering of the cultures of Member States, while respecting their national and regional diversity and at the same time bringing the common cultural heritage to the fore".

10 Beri: Office for Official Publications of the European Communities.

11. Beri: Arhivi v Evropski Uniji. Poročilo skupine ekspertov o koordinaciji med arhivi. V praksi se je za omenjeno poročilo uveljavil izraz "Črna Knjiga" (Black Book).

12. V skupini strokovnjakov so sodelovali: Belgija: E. Persoons in H. Coopens; Danska: J. P. Noack, M. H. Gelting; Nemčija: F. P. Kahlenberg, H. Schmitz, H. J. Schreckenbach; Grčija: M. Kolyva, N. Karapidakis; Španija: M. Vazquez de Parga; Francija: J. Favier, F. Renouard, M. Duchein, P. René-Bazin, C. Oudin; Irsko: D. V. Craig, P. Buckley; Italija: R. Grispo, S. Mistruzzi, M. P. Rinaldi Mariani, P. Tascini Stella; Luksemburg: C. Meder; Nizozemska: E. Keteelaar; Portugalska: J. Borges de Macedo, M. Mendonca; Velika Britanija: S. Tayack, P. Cadell; Evropski visokošolski institut v Firencah: J. M. Palayret; Komisija: L. Facco, H. Hoffman, J. Collonval, R. Brion, J. L. Moreau; Svet: H. Berger; Evropski parlament: J. Schouller; Računsko sodišče: I. Hamilton; Gospodarsko-socialni odbor: C. Picco; Urad za uradne objave ES: J. Young.

Že od samega začetka dela skupine je bilo jasno, da se njihovo delo ne bo nanašalo na strokovno problematiko, temveč da ga je potrebno gledati kot prispevek k postavljenim kulturno-političnim ciljem in konceptu demokratizacije.

Prvi del Poročila prinaša opis obstoječe arhivske organizacije v državah članicah. Drugo poglavje obravnava vprašanja, ki so predmet koordinacije, v tretjem pa sledijo priloge, v katerih so kratko predstavljene posamezne nacionalne arhivske zakonodaje in ostala dejstva.

Poročilo kot arhivska strokovna področja, na katerih bi bilo potrebno intenzivirati evropsko in mednarodno sodelovanje opredeljuje upravljanje z zapisi, valorizacijo in izločanje gradiva, materialno varstvo arhivskega gradiva, praktični pogoji dostopa do arhivskega gradiva, nacionalne zakonodaje in dostop do arhivskega gradiva posameznih držav članic, upravljanje in varovanje gradiva v elektronski obliki, izmenjava informacij in podatkovni sistemi v arhivih držav članic in vzajemno priznavanje diplom, privatni arhivi, arhivi Skupnosti ter področje Skupnosti in arhivov v Evropi. Pri tem je potrebno poudariti, da se poročilo in njegova priporočila nanašajo na nacionalne arhivske službe.

Glede na to, da je bila omenjena Črna knjiga izdana leta 1994, medtem pa je arhivska stroka v marsičem izrazito napredovala, so nekatera poglavja z današnjega vidika že zastarela<sup>13</sup>. Po drugi strani pa velja, da nekatera poglavja še danes predstavljajo uporabna strokovna priporočila in usmeritve. Med te spadata tudi poglavji o praktičnih pogojih dostopa do arhivskega gradiva in poglavje o nacionalnih arhivskih zakonodajah<sup>14</sup>.

Pa si podrobneje oglejmo poglavja 3 in 4, ki se nanašata na dostop do arhivskega gradiva<sup>15</sup>. Arhivi v današnjem času niso več samo ustanove, ki hranijo arhivsko gradivo, temveč institucije, ki za svoje uporabnike, katerih krog zajema vedno večje število navadnih državljanov, opravljajo veliko število različnih uslug. Za izpolnitev teh nalog pa so jim na voljo moderne informacijske tehnologije. Javne arhivske službe si morajo prizadevati čimbolj ustreči svojim uporabnikom tako, da optimizirajo pogoje uporabe javnega arhivskega gradiva. Predpisi posameznih držav članic unije s tega področja morajo olajšati prosti dostop do arhivskega gradiva, predvsem za tuje uporabnike, ki jim je potrebno omogočiti dostop do gradiva pod istimi pogoji, kakor domačim uporabnikom.

Tako tretje poglavje, v katerem so obravnavani praktični pogoji dostopa do arhivskega gradiva podaja podrobnejše informacije o formalnostih in praktičnih pogojih uporabe arhivskega gradiva, reprodukcijah arhivskega gradiva, informativnih pomagalah (objavljenih in neobjavljenih), čitalniškem redu in o informacijski službi. Poglavje se zaključuje s priporočili strokovne skupine, ki jih lahko strnemo v sledečih točkah:

1. vse državljanke EU je potrebno pri uporabi javnega arhivskega

13. Pri tem mislimo predvsem na poglavje, ki obravnava področje hrambe in varovanja digitalnega arhivskega gradiva ter izmenjavo informacij med posameznimi arhivi.

14. Die Archive in der Europäischen Union, 1994, str. 28-49.

15. Več o dostopu do arhivskega gradiva glej še: Semlič Rajh, Zdenka (1998). Dostop do arhivskega gradiva - evropska scena. V P. Klasinc... et al (Ur.), Sodobni arhivi'98, XX. Posvetovanje o strokovnih in tehničnih vprašanjih v arhivih (str. 169-175). Maribor: Pokrajinski arhiv, Mednarodni inštitut arhivskih znanosti, Arhivsko društvo Maribor; Semlič Rajh, Zdenka (1999). Zagotavljanje dostopa do arhivskega gradiva. V P. Klasinc... et al (Ur.), Sodobni arhivi'99, XXI. Posvetovanje o strokovnih in tehničnih vprašanjih v arhivih (str. 138-147). Maribor: Pokrajinski arhiv, Mednarodni inštitut arhivskih znanosti, Arhivsko društvo Maribor; Semlič Rajh, Zdenka (1999). Dostop do arhivskega gradiva, njegova uporaba in moderne informacijske tehnologije. V Čufer, S (Ur.), Sistemi za upravljanje z dokumenti in upravljanje z znanjem, DOK\_SIS'1999, Portorož, 19.-21. maj 1999: zbornik referatov (str. 26-36/V). Ljubljana: Media.doc..

- gradiva obravnavati enakovredno,
2. čitalnice arhivov morajo biti odprte najmanj 40 ur tedensko,
  3. načeloma arhivske uprave izposoje arhivskega gradiva ne smejo omejiti na določeno število dokumentov,
  4. uporabnikom morajo biti na voljo vse možnosti reproduciranja gradiva, kazalo pa bi podpirati tudi sistem izmenjave reprodukcij,
  5. vsaka država članica mora izdelati dvojezična navodila uporabnikom,
  6. vsak arhiv mora razpolagati z objavljenim vodnikom po hranjenih fondih arhiva,
  7. pomanjkanje popolnih popisov arhivskega gradiva ne sme veljati kot vzrok za zavrnitev dostopa v znanstveno raziskovalne namene,
  8. pospeševati je potrebno izmenjavo inventarjev tistih fondov, ki so mednarodno zanimivi,
  9. skupnost mora podpirati ustanovitev skupnega arhivskega sistema
  10. nacionalnim arhivskim službam je potrebno predpisati minimalne standarde za usluge uporabnikom in znanstvenikom in
  11. vsa čitalniška osebja si mora pridobiti ustrezno izobrazbo o delu z uporabniki.

Četrto poglavje pa obravnava zakonodajo posameznih držav članic, ki se nanaša na vprašanje dostopa do arhivskega gradiva. Pri tem je potrebno poudariti da gre za področje, ki je v posameznih deželah različno urejeno in prilagojeno kulturnemu karakterju vsake posamezne države, zato bi bilo iluzorno pričakovati, da se zakonski predpisi na tem področju popolnoma poenotijo. Vprašanje dostopa do privatnega arhivskega gradiva pa v nobeni izmed držav članic ni zakonsko urejeno oziroma predpisano, zato je to prepuščeno lastnikom privatnega arhivskega gradiva.

Objavi omenjenega poročila, je 17. junija 1994 sledil sklep oz. resolucija Sveta EU (Official Journal, C 235 z dne 23. 08. 1994, p. 0003) o poglobljenem sodelovanju na področju arhivske dejavnosti<sup>16</sup>. Ob upoštevanju poročila skupine ekspertov je svet v svoji resoluciji predlagal da se pri uresničevanju tega sodelovanja upošteva tudi znanje nevladnih organizacij, v tem primeru predvsem Mednarodnega arhivskega sveta. Resolucija tako predlaga:

- organizacijo multidisciplinarnega foruma o problemih managementa, hrambe, konzervacije in poizvedovanja za informacijami strojno berljivega gradiva, ki bi deloval v okviru Skupnosti in na katerem bi sodelovali predstavniki javne uprave in nacionalnih arhivskih služb, kakor tudi predstavniki industrije in raziskovalnih institucij;
- stimulacijo izmenjave študentov in arhivistov znotraj Skupnosti v okviru programov Skupnosti s področja izobraževanja, ali s pomočjo drugih sredstev;
- pripravo in vzpodbujanje izdajanja praktičnih vodnikov v vseh uradnih jezikih Skupnosti za uporabnike o postopkih in ostalih določbah v zvezi z dostopom do gradiva, ki so v veljavne v državah članicah in drugih institucijah;
- pripravo in vzpodbujanje izdajanja ustreznih tehničnih publikacij

16. Council conclusions of 17 June 1994 concerning greater cooperation in the field of archives (94/c 235/03).



namenjenih za razširjanje raziskovalnih dosežkov in raziskav na področju varovanja in restavracije arhivskega gradiva in

- uporabo različnih tehnologij in vzpodbujanje publiciranja vseh informacij, ki se nanašajo na področje arhivske dejavnosti.

Od omenjenih priporočil je bilo realizirano prvo, in sicer v obliki DLM foruma o elektronskem arhivskem gradivu. Do konca leta 2002 so bili tako organizirani kar trije forumi<sup>17</sup>, leta 1996 pa je prišlo tudi do izdaje publikacije INSAR<sup>18</sup>, ki zagotavlja izmenjavo informacij med arhivi držav članic in evropskimi institucijami. Upoštevajoč dejstvo, da dobro ohranjeni in dostopni arhivi prispevajo k demokratičnemu delovanju družbe, še posebej v času velikih sprememb v Evropi in njihovo pomembno funkcijo v kontekstu širitve Unije je Svet EU 6. maja 2003 sprejel resolucijo o arhivih držav članic (Official Journal C 113 z dne 13. 05. 2003, p.02), s katero je povabil komisijo, da ustanovi skupino strokovnjakov, vključujoč predstavnike novo pridruženih članic, katerih naloge bi bile

- preučiti stanje javnih arhivov v državah članicah EU, vključujoč različne aspekte novih pridobitev arhivskega gradiva v prihodnjih letih, upoštevajoč predvsem širitev EU,
- preučiti posledice razvoja, do katerega je prišlo v zadnjih letih predvsem zaradi razvoja novih informacijskih tehnologij,
- promocija konkretnih aktivnosti, kot so
- vzpodbujanje uvajanja ustreznih ukrepov za preprečitev škode, ki jo povzročajo naravne katastrofe (poplave, potresi) in restavracija poškodovanega gradiva;
- pospeševanje evropskega sodelovanja na področju avtentičnosti, dolgo dobe (beri: long term preservation) hrambe in dostopnosti elektronskih arhivov in gradiva;
- vzpodbujanje koordinacije, izmenjave informacij in pozitivne strokovne prakse med arhivskimi službami;
- preučitev možnosti nadaljnje integracije te delovne skupine v ostale relevantne aktivnosti s tega področja na evropski ravni, še posebej pri akciji e-Evropa.

Na podlagi omenjene resolucije se je zasnoval koncept priprave nove Črne knjige, ki je rezultat dela skupine strokovnjakov petindvajsetih držav<sup>19</sup>. Pri tem pa je potrebno poudariti, da je k aktivnemu sodelovanju pri pripravi nove izdaje črne knjige bila povabljen tudi Slovenija.

Poročilo ali nova različica Črne knjige<sup>20</sup>, ki jo je pripravila skupina strokovnjakov iz petindvajsetih držav, ni zgolj posodobljena različica prve izdaje te knjige v letu 1994, pač pa je odraz vsebinskega razvoja arhivske prakse in znanosti ter strateški prikaz možnih področij sodelovanja in napredka.

Projekt je potekal z delom treh delovnih skupin: uredniškega odbora<sup>21</sup>, posebne skupine (Drafting group)<sup>22</sup>, zadolžene za skupno strategijo in smernice za povečano sodelovanje arhivov v Evropi, ter skupine piscev (to niso avtorski prispevki za posamezna poglavja, pač pa besedila, kot prispevek k skupinskemu delu).

17. Forumi so se odvijali leta 1996 in 1999 v Bruslju in leta 2003 v Barceloni.

18. INSAR - Information Summary on Archives, ki ga izdaja Evropska komisija v Bruslju. Do sedaj je izšlo osem števil.

19. Podrobneje o osnovi nove Črne knjige glej Glažar, N. (2003). Sodelovanje arhivskih služb v Evropski Uniji. V M. Košir ... et al (Ur.), Arhivi letnik 26, glasilo arhivskega društva in arhivov Slovenije, št. 2 (str. 259 - 264). Ljubljana: Arhivsko društvo Slovenije.

20. Report on Archives in the enlarged European Union. Increased archival cooperation in Europe: action plan. Glej <http://register.consilium.eu.int/pdf/en/05/st06/st06702.en05.pdf>.

21. V uredniškem odboru so predstavniki Francije, Združenega kraljestva, Nemčije, Švedske, Belgije, Španije, Nizozemske, Litve in Slovenije ter predstavnik Evropske komisije.

22. V posebni skupini za strategijo razvoja ("Drafting group") so države: Francija, Združeno kraljestvo, Nemčija, Portugalska, Irska, Češka, Litva ter predstavnik Evropske komisije.

Vsebina Črne knjige z izvirnim naslovom »*Report on Archives in the enlarged European Union*« je sledeča: Prvo poglavje z naslovom *Organizacija arhivskega sektorja v Evropi* (str. 1-39), prinaša pregled nad arhivi in evropskimi institucijami, pregled javne arhivske službe v državah članicah Unije, predstavlja odnose med javno upravo in arhivsko službo ter zasebne arhive in arhivsko gradivo.

Drugo poglavje *Dostop do arhivskega gradiva: institucionalni, tehnični in strokovni vidiki* (str. 40-93) zajema nacionalno in nadnacionalno zakonodajo, ki se nanaša na upravljanje in dostop do arhivskega gradiva, informativna pomagala in popisovanje dokumentarnega in arhivskega gradiva, on-line dostop do gradiva in nova iskalna orodja, praktične vidike dostopa, kjer gre predvsem za čitalniške standarde, valorizacijo in izločanje dokumentov ter upravljanje z zapisi.

V tretjem poglavju *Vloga arhivista v 21. stoletju* (str. 94-108) se pisci posvečajo vprašanju izobraževanja ter vzajemnemu priznavanju diplom. Gre za vprašanje kot so arhivist kot varuh preteklosti in spomina družbe, arhivist kot posrednik izvirnih informacij in njegovo razmerje z javnostjo, usposabljanje arhivistov s poudarkom na prihodnjih potrebah ter vzajemno priznavanje diplom po vsej Evropi.

Četrto poglavje *Zaščita in varovanje pred škodo, ki jo povzročajo naravne in druge katastrofe* (str. 109-123), se ukvarja z restavracijo in konservacijo arhivskega gradiva ter namenskimi zgradbami za potrebe arhivov, in vključuje standarde in specifikacije tako na nacionalni kot Evropski ravni.

Peto poglavje (str. 124-135) se nanaša na *Elektronsko arhivsko gradivo in interdisciplinarno sodelovanje*, s posebnim poudarkom na vprašanju verodostojnosti in dolgodobnem varovanju elektronskega gradiva ter izpostavlja sodelovanje z DLM Forumom, predstavlja standarde in najboljše prakse.

Šesto poglavje (str. 136-139) prinaša akcijski načrt e-Europa in ostale relevantne dejavnosti na evropskem nivoju, poglavje sedem (str. 140-147) je namenjeno audiovizualnim arhivom, v zadnjem osmem poglavju pa so priložene še štiri priloge.

Delo piscev posameznih poglavij je temeljilo na vprašalnikih, ki jih je izpolnilo 25 držav, oziroma njihove osrednje državne arhivske službe (nacionalni arhivi), skupno 57 vprašanj pa je zajemalo vsa področja zgoraj opisanih poglavij knjige. Knjiga ima v uvodu temeljno besedilo, ki izraža skupno željo po novih strategijah, ter prikazuje tista področja, kjer je pričakovan nagel nadaljnji razvoj.

Poročilo poudarja specifične odgovornosti in različne prispevke arhivskih služb držav članic Unije k varovanju skupne evropske dediščine v obliki izvirnega dokumentarnega in arhivskega gradiva. Osvetljuje pomen arhivskih nalog, aktivnosti in priložnosti znotraj konteksta razširjene Evropske Unije. Poročilo vzpodbuja evropske

javne arhivske službe h konsolidaciji in k interdisciplinarnemu sodelovanju z drugimi strokovnimi službami, ki se ukvarjajo z varovanjem kulturne dediščine, kakor tudi k sodelovanju s predstavniki proizvajalcev informacijsko komunikacijskih tehnologij in programske opreme.

Poročilo pa ni namenjeno samo arhivistom, temveč širši publiki, kot npr. decision makerjem v javni upravi, politikom in uradnikom, ki so odgovorni za javne finance, pravnikom. Raziskovalcem, informacijskim managerjem in širši javnosti na sploh.

## Dostop do arhivov in dokumenti Sveta Evrope

Za arhivsko področje pa niso pomembni samo dokumenti in priporočila, ki jih je izdala Evropska Unija<sup>23</sup>, temveč tudi dokumenti Sveta Evrope.

Upoštevač različna dejstva, med njimi da je naloga EU vzpostaviti čim tesnejše sodelovanje med unijo in državami članicami na področju kulture, da arhivi predstavljajo pomemben in nenadomestljiv element kulture, da arhivi zagotavljajo preživetje spomina naroda, da posamezna država doseže svojo demokratičnost takrat, ko ima vsak njen prebivalec možnost, da se objektivno seznanijo s zgodovinskimi dejstvi, da je problematike dostopa do arhivskega gradiva kompleksna tako na nacionalni kot na mednarodni ravni in je posledica tako zakonodajnih kot tudi pravnih okvirjev, da stremijo zgodovinarji za boljšim poznavanjem in preučevanjem zgodovinskih procesov dvajsetega stoletja in nenazadnje dejstvo, da lahko boljše razumevanje sedanje evropske politike prispeva k preprečevanju konfliktov, je 13. julija leta 2000<sup>24</sup>, svet ministrov sprejel priporočilo o skupni evropski politiki o prostem dostopu do arhivskega gradiva. Omenjen dokument predlaga vladam držav članic,

- da povzamejo vse potrebne ukrepe za sprejem ustrezne zakonodaje o dostopu do arhivskega gradiva, ki bo temeljila na principih izpostavljenih v tem priporočilu oziroma prilagoditvi obstoječe zakonodaje tem principom in
- seznanijo s tem priporočilom vsa pristojna telesa in posameznike, na katere se priporočilo nanaša.

Priloga k priporočilu No. R (2000) 13 pa vsebuje in pojasnjuje definicije kot npr. arhiv, dostop do arhivskega gradiva, uporabniki, varovani osebni podatki, obravnava zakonodajno v zvezi z dostopom do gradiva in ureditev dostopa do javnega arhivskega gradiva, ter dostop do privatnega arhivskega gradiva.

Določila o prostem dostopu do arhivskega gradiva so specifična v naslednjih točkah in sicer:

- dostop do arhivskega gradiva je pravica, ki jo lahko uporabniki uveljavljajo v vseh demokratičnih sistemih, ne glede na svojo nacionalno pripadnost, status ali funkcijo,
- omogočanje dostopa do arhivskega gradiva je del nalog javne

23. Glej: Glažar, N. (2004). Arhivsko področje in Evropska Unija. V S. Tovšak ... et al (Ur.), Tehnični in vsebinski problemi klasičnega in elektronskega arhiviranja, 3. zbornik (str. 7-19). Maribor: Pokrajinski arhiv.

24. Recommendation No. R (2000) 13 of the Committee of Ministers to member states on a European policy on access to archives (adopted by the Committee of Ministers on 13 July 2000 at the 717th meeting of the Minister's Deputies). Glej: <http://cm.coe.int/ta/rec/2000/2000r13.htm>. Slovenski prevod priporočila glej v V. M. Košir ... et al (Ur.), Arhivi letnik 26, glasilo arhivskega društva in arhivov Slovenije, št. 2 (str. 297-298). Ljubljana: Arhivsko društvo Slovenije.

arhivske službe, kar pomeni da je uporaba gradiva brezplačna,

- z ustrezno zakonodajo je potrebno poskrbeti da je dostop do gradiva možen bodisi brez posebnih omejitev ali pa da se določi splošen rok nedostopnosti. Seveda pa je pri tem potrebno upoštevati izjeme kot npr. varstvo osebnih podatkov, varstvo zaupnih podatkov ... Omejitve morajo biti zakonsko predpisane in ne smejo biti v pristojnosti posameznih arhivistov,
- informativna pomagala morajo vsebovati informacije o vsem arhivskem gradivu, tudi tistem, za katerega je določena zapora. Le na ta način lahko uporabniki tudi uradno zaprosijo za možnost dostopa do zaprtega gradiva,
- vsaka zavrnitev dostopa do gradiva mora biti vročena v pisni obliki, uporabniki pa morajo imeti možnost, da se na odločitev pritožijo.

Kar pa se tiče privatnega arhivskega gradiva, zaključni paragraf določa, da je potrebno poskrbeti za to, da se pravila, ki veljajo za dostop do javnega arhivskega gradiva uveljavijo tudi na področju privatnega.

Študije, ki so bile opravljene med leti 1995 in 1996 s pomočjo skupine arhivskih strokovnjakov, zgodovinarjev in pravnikov, so osvetlile kompleksnost problematike dostopa do arhivskega gradiva. Pokazalo se je, da na nacionalnem nivoju težave izhajajo predvsem iz množice zapletenih zakonskih določil, ki urejajo vprašanje dostopa do arhivskega gradiva in temu nasprotujočih zahtev po transparentnosti in tajnosti podatkov. Na mednarodnem nivoju pa je ta problematika rezultat različnih statutarnih in pravnih okvirjev. Vprašanje dostopa do arhivskega gradiva je tako neločljiv del splošnega kulturnega konteksta, javnost pa ga v vsaki posamezni državi razume po svoje.

In čeprav je zaradi kompleksnosti problematike iluzorno pričakovati poenotenje zakonodaje in pravil, izraža omenjeno priporočilo izrazito in ogromno potrebo po skupnem trudu za vzpostavitev in formuliranje celotnega spektra principov, ki bi vzpodbudili politiko držav članic v zvezi z dostopom do arhivskega gradiva. Ti principi pa morajo biti usklajeni z demokratičnimi vrednotami in kompatibilni z zakonskimi določili posameznih držav članic. Poudariti pa je potrebno, da se omenjeno priporočilo drži istih principov kot nekatere mednarodne konvencije s sorodnih področij<sup>25</sup>.

Omenjeno priporočilo poudarja potrebo po

- skladnosti na različnih nivojih in v hierarhiji pravnih norm, predvsem pa skladnost med predpisi, ki se nanašajo na dostop do arhivskega gradiva in ostalimi ukrepi, ki se nanašajo na vprašanje dostopa do informacij;
- tem, da predpisi temeljijo na principih sorazmernosti in uravnoveženosti in spoštujejo različne interese, ki se pojavljajo pri vprašanjih dostopa do gradiva;
- vključevanju zadostnih zagotovil za varstvo pravnih interesov vseh posameznikov in ustvarjalcev gradiva.

25. Konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (glej člen 8 in 10); Konvencija o varstvu posameznikov glede na avtomatsko obdelavo podatkov (ETS No 108); Priporočila št. (81) 19 o dostopu do informacij, ki jih hranijo organi oblasti; priporočilo št. (91) 10 o posredovanju osebnih podatkov, ki jih hranijo javni organi, tretjim osebam in drugi.

Priporočilo prav zaradi tega temelji na principih in postopkih, ki se neposredno nanašajo na dostop do arhivskega gradiva. Pri tem pa je vsekakor potrebno poudariti dejstvo, da je dostop do gradiva, ne glede na to, kako liberalen je predpis o dostopu, v osnovi še vedno odvisen od možnosti ter človeških in finančnih virov za obdelavo in varstvo arhivskega gradiva, s katerimi razpolaga posamezen arhiv. Nekontrolirano uničevanje arhivskega gradiva, neustrezno materialno varstvo gradiva in nezmožnost opravljanja predpisanih postopkov predstavljajo poglobitve ovire za dostop do javnega arhivskega gradiva. Z drugimi besedami lahko rečemo tudi takole: v primeru da državni proračun ne zagotavlja zadostnih sredstev za delovanje arhivske službe, bo neučinkovit tudi zakon, saj ne bo možno uvesti ukrepov, ki se nanašajo na dostop do arhivskega gradiva.

Uresničevanje priporočila o prostem dostopu do arhivskega gradiva se je tako pričelo z realizacijo nekaterih mednarodnih projektov, kot so npr. projekt kompjuterizacije arhivov Kominterne, projekt izdaje virov za zgodovino Poljske, ki se nahajajo v arhivih izven Poljske in njihov političen vpliv ...

Po sprejemu priporočila o prostem dostopu do arhivskega gradiva je bila izvedena obširna raziskava ki je potekala v evropskem prostoru in sta jo podprla tudi Mednarodni arhivski svet in Arhiv odprte družbe<sup>26</sup>. V raziskavo je bilo vključenih osemindvajset držav, raziskava pa je poleg nacionalnih arhivov vključila tudi akademske uporabnike in nevladne organizacije. Na podlagi izvedene raziskave so bile oblikovane smernice razvoja dostopa do arhivskega gradiva, ki so bile objavljene leta 2005, ko je Svet Evrope izdal tudi priročnik z naslovom *Dostop do arhivov in arhivskega gradiva*<sup>27</sup>, ki je rezultat omenjene štiriletne raziskave. Ta priročnik predstavlja eno največjih analiz politike dostopa do arhivov in arhivskega gradiva, njegov namen pa ni bil predpisati enotno politiko dostopa, saj se ta zaradi različnih dejavnikov razlikuje od države do države, ampak *“vzbuditi razvoj politike dostopa do arhivskega gradiva v državah članicah v skladu z demokratičnimi vrednotami, človekovimi pravicami in vladavino zakona”* (Kecskemeti, 2005, 7).

Namen tega priročnika je bil osvetliti moralni in politični pomen Priporočila o skupni evropski politiki o prostem dostopu do arhivskega gradiva, namenjen pa je predvsem *“javnim uradnikom in politikom, odgovornim za arhivsko gradivo; arhivskim institucijam in strokovnim arhivskim združenjem ter šolarjem in civilnim organizacijam, ki se ukvarjajo z raziskovanjem preteklosti”* (Kecskemeti, 2005, 9). Priročnik se ukvarja zgolj z gradivom, ki ga hranijo javne arhivske ustanove, ne zajema pa zasebnih institucij, ki se ukvarjajo s hrambo arhivskega gradiva. Pojasnjuje posamezne točke Priporočila, prinaša rezultate izvedene raziskave v zvezi z dostopom do gradiva in podaja smernice za izvajanje Priporočila.

26. Beri Open Society Archives.

27. Izvirni naslov priročnika se glasi: Kecskeméti, C., Székely, I. (2005). Access to Archives. A handbook of guidelines for implementation of Recommendation No R (2000) 13 on a European policy on access to archives, 103 str., Strasbourg: Council of Europe.

## Predpisi o dostopu do gradiva v posameznih državah

### Francija

»Svoboda govora in izražanja svojega mnenja« je ena izmed osnovnih človekovih pravic iz leta 1789, ki se je v Franciji pogosto poslužujejo. V Franciji se kot arhivsko gradivo smatra tudi tisto gradivo, ki je bilo ustvarjeno v nekem uradu ali organizaciji oziroma le bilo tja poslano. Dostop do arhivskega gradiva se torej ne nanaša samo na tisto gradivo, ki se hrani v arhivskih institucijah, temveč tudi na tisto gradivo, ki ga hranijo pri ustvarjalcih. Arhivski zakon iz leta 1979 (3. januar) predpisuje splošno zaporo gradiva za trideset let, z izjemo gradiva, pri katerem gre za zaščito osebnih podatkov in gradiva z dodatno zaporo<sup>28</sup>. Pri varstvu osebnih podatkov so predvideni naslednji roki: za civilne, sodne in odvetniške spise 100 let od nastanka; za osebne dosjeje 120 let od rojstva; za medicinsko dokumentacijo 150 let od rojstva; za osebne policijske in davčne dokumente pa 60 let od nastanka (Archive in der Europäischen Union 1994, 40). V kategorijo gradiva z dodatno zaporo, ki traja 60 let po nastanku gradiva pa spadajo arhiv predsednika Republike in predsednika Vlade, arhiv Ministrstva notranjih zadev, policije, državne varnosti, nacionalne obrambe in arhivi, ki se nanašajo na finančne, monetarne in poslovne zadeve ter vojaška in diplomatska dokumentacija (Archive in der Europäischen Union 1994, 43). V Franciji so izjeme, ki se nanašajo na državno varnost natančno določene, za razliko od ostalih držav.

V Franciji pa je bil leta 1978 (17. julij) sprejet tudi zakon o prostem dostopu do upravnega gradiva<sup>29</sup>, ki predstavlja najliberalnejšo zakonodaja o dostopu do sedaj. Po tem zakonu ima javnost vso pravico do uradnih dokumentov, ki se hranijo znotraj javne uprave. Zakon pa izključuje možnost reproduciranja, razširjanja in komercialnega izkoriščanja pridobljenega gradiva. Dostop do gradiva »in situ« je brezplačen, morebitne kopije pa plača uporabnik. Zahtevana dokumentacija mora biti uporabniku izročene v roku enega meseca (Green Paper on Public Sector Information in the Information Society 1998, 21).

### Italija

Osnovo za arhivsko dejavnost v Italije predstavlja arhivski zakon z leta 1963 (30. sept.)<sup>30</sup> in zakon, ki ureja področje celotne kulturne dediščine iz leta 1975 (29. jan.)<sup>31</sup>. Obstaja pa še mnogo drugih predpisov, ki podrobneje določajo arhivsko dejavnost, uporabo in omejitve dostopa. Italija zagotavlja splošen dostop do arhivskega gradiva trideset let od nastanka. Izjema so dokumenti, ki se nanašajo na zasebno življenje oseb in dokumenti kazenskih postopkov, za katere velja zapora 70 let od nastanka (Archive in der Europäischen Union 1994, 40) in dokumenti zaupne narave, ki se nanašajo na zunanjo in notranjo politiko. Za te velja zapora petdeset let po nastanku (Archive in der Europäischen Union 1994, 43).

Leta 1990 (7. avg.) je bil sprejet splošni zakon o dostopu do

28. Zunanje zadeve, državna in javna varnost - gradivo, ki običajno zahteva visoko stopnjo tajnosti.

29. Zakon, ki so ga sprejele tudi Danska, Grčija, Italija in Nizozemska, je podoben »Freedom of Information Act« in se ne navezuje na gradivo, ki se že hrani v arhivih. Določila zakona pa so od države do države različna.

30. Decreto del Presidente della Repubblica, 30. sept. 1963, n.1409 (Norme relative all' ordinamento e al personale degli Archivi di Stato).

31. Legge 29. 1. 1975, n.5 (Conversione in legge, con modificazioni, del decreto-legge 14 dicembre 1974, n.657, concernente le istruzioni del Ministero per i beni culturali e ambientali).

upravnih dokumentov, čeprav je dostop v mnogo primerih odvisen od pravnega interesa. Dostop do gradiva je brezplačen, cenovna politika komercialne uporabe pa se razlikuje od organa do organa (Green Paper on Public Sector Information in the Information Society 1998, 22).

### **Nizozemska**

Na Nizozemskem je dostop do arhivskega gradiva določen z arhivskim zakonom iz leta 1994 (28 april), po katerem traja splošna zapora gradiva dvajset let. To je hkrati tudi časovni rok za predajo arhivskega gradiva v javni arhiv, kjer postane gradivo dostopno, razen v primerih, če so ti roki podaljšani. Roki nedostopnosti gradiva, ki so potrebni zaradi varstva osebnih podatkov se gibljejo med 75 let od nastanka za pravne in davčne dokumente ter 100 let za dokumente civilnega statusa. Za omenjene kategorije je to istočasno tudi predajni rok gradiva v javne arhive (Archive in der Europäischen Union 1994, 41). Za gradivo, ki se nanaša na državno in javno varnost in drugo občutljivo gradivo pa velja podaljšana zapora, vendar največ petinsedemdeset let od nastanka gradiva. Pogoje dostopa pa določi ustvarjalec na predlog arhiva (Archive in der Europäischen Union 1994, 43).

Na Nizozemskem je leta 1980 (1. maj) pričel veljati »Government Information Act« ki oblasti nalaga, da aktivno razširja upravne informacije in na zahtevo zagotavlja dostop do le teh. Od takrat imajo državljani pravico, da se seznanijo z aktivnostmi upravnih organov s vpogledom v tekočo dokumentacijo, ki jo le-ti hranijo. Izjeme veljajo pri zaščiti nacionalne varnosti, gospodarskih in finančnih interesih države, zdravstvenih aktih itd. Predpisi pa so določeni tudi pri javnem dostopu do vladne administracije. Zaenkrat država še nima splošnega predpisa o izrabljanju in komercialni uporabi javnih informacij, vendar se zadeve premikajo tudi v tej smeri. Junija 1997 je bil tako sprejet memorandum z naslovom »Naproti dostopu vladnih informacij. Politika povečanja dostopnosti vladnih informacij s pomočjo informacijskih in komunikacijskih tehnologij«<sup>32</sup>. Rečemo lahko, da je Nizozemska ena izmed evropskih držav, ki ima najliberalnejši dostop do arhivskega gradiva. (Green Paper on Public Sector Information in the Information Society 1998, 23).

### **Nemčija**

V Nemčiji je dostop do gradiva, ki se nahaja v Zveznem arhivu določen s posebnim zakonom (BGBl. I, S. 62)<sup>33</sup>, ki je bil dopolnjen marca 1992<sup>34</sup>, ko se je njegova veljavnost razširila še na gradivo strank in masovnih organizacij Nemške Demokratične Republike, ki je bilo priključeno Zveznemu arhivu. Splošna zapora gradiva znaša trideset let od nastanka. Izjeme so predvidene za gradivo, pri katerem je potrebno varstvo osebnih podatkov in sicer za osebno gradivo trideset let po smrti ali stodeset let po rojstvu posameznika<sup>35</sup>, za gradivo davčne uprave in sociale osemdeset let<sup>36</sup>, medtem ko pri gradivu, za katerega obstaja sum, da bi njegova uporaba lahko prizadela trejo osebo, ni natančno določenega roka (Archive in der Europäischen Union 1994, 39). Za gradivo, ki lahko ogrozi interese zvezne države

32. "Towards the accessibility of government information. Policy framework for increasing the accessibility of government information through information and communication technology" (Green Paper on Public Sector Information in the Information Society 1998, 23).

33. "Gesetz über die Sicherung und Nutzung von Archivgut des Bundes" (Bundesarchivgesetz - BArchG) vom 6. Januar 1988 (BGBl. I, S. 62).

34. Änderungsgesetz zum BArchG vom 13. März 1992 (BGBl. I, S. 506).

35. V večini arhivskih zakonov posameznih Zveznih dežel je predviden krajši časovni rok, in sicer deset let po smrti ali 90 let po rojstvu.

36. V večini arhivskih zakonov posameznih Zveznih dežel je za tovrstno gradivo predviden krajši časovni rok, in sicer šestdeset let.

ali posameznih zveznih dežel, končna doba nedostopnosti ni naprej določena. To gradivo je običajno označeno kot zaupno, in ga je možno uporabljati šele po prenehanju kvalifikacije »zaupno« (Archive in der Europäischen Union 1994, 42).

Za razliko od nekaterih drugih držav EU, Nemčija nima splošnega zakona o dostopu do javnih informacij ali zakona o komercializaciji informacij javnega značaja. Veliko število posameznih specialnih zakonov določa pravila dostopa do posameznih vrst javnih informacij (Green Paper on Public Sector Information in the Information Society 1998, 21).

### **Velika Britanija**

Področje arhivov v Veliki Britaniji ureja Public Records Act, ki je bil prvič sprejet 1958 leta in bil dopolnjen leta 1967 in se nanaša na gradivo državne uprave, ki ga hrani državni arhiv. Poleg tega arhivski zakon povezuje še z »Freedom of Information Act« in »Data Protection Act (1984). Splošni rok nedostopnosti, ki ga predvideva zakon je trideset let od nastanka gradiva. Do sprejetja zakona leta 1967 je v Veliki Britanije veljala petdesetletna splošna zapora za arhivsko gradivo (Public Records Act, 1958) in stoletna zapora za gradivo, ki ga po preteku tega roka ni bilo mogoče odpreti za javnost (PRO 1971, 20). Lahko rečemo, da gre za eno najkonzervativnejših arhivskih politik v Evropi. Varstvo osebnih podatkov ureja »Data Protection Act« iz leta 1984, zapora za gradivo pa je med petdeset in sto let let. Rok dostopnosti opredeli Lord Chancellor na osnovi predloga direktorja Public Record Office, na Škotskem pa na osnovi predloga ustvarjalca po dogovoru z direktorjem Nacionalnega arhiva (Archive in der Europäischen Union 1994, 41). Za dokumente, ki vsebujejo visoko občutljive informacije, ki zadevajo nacionalno varnost ali zaščito posameznika pa zakon določa (Public Records Act 1958, section 3) da se lahko zadržijo na ministrstvih (Jeraj, Melik 1997, 260). Rok dostopnosti tudi v tem primeru opredeli Lord Chancellor na osnovi predloga direktorja Public Record Office, na Škotskem pa na osnovi predloga ustvarjalca po dogovoru z direktorjem Nacionalnega arhiva. V praksi ta rok znaša od petdeset do sto let, odvisno od vrste gradiva (Archive in der Europäischen Union 1994, 44).

Velika Britanija nima veljavnega splošnega zakona o dostopu do informacij javnega značaja, ki jih hrani centralna državna uprava. Tako imenovani »Code of Practice«, ki je bil izdan leta 1994 daje pravico dostopa do informacij javnega značaja in ga lahko primerjamo z s predpisi v ostalih državah. Kodeks zavezuje državno upravo, da prostovoljno posreduje določene vrste informacij javnosti informacij (Green Paper on Public Sector Information in the Information Society 1998, 24).

### **Avstrija**

Avstrijski zvezni arhivski zakon je bil sprejet leta 1999, njegova določila pa so pričela veljati januarja 2000. Zakon se nanaša samo na zvezno gradivo, medtem ko zakon nima pravne veljave v nobeni od zveznih dežel. Po zakonu je splošni rok nedostopnosti trideset



let, vendar zakon za primere raziskovanja »priznanih znanstvenikov« dopušča znižanje zapore na dvajset let (Tepperberg 2000, 150). Rok dostopnosti gradiva za katero velja varstvo osebnih podatkov je petdeset let od nastanka. V posebnih razmerah, ko gre za raziskovalne projekte in ko javni interes prevlada interes varovanja posameznika, zakon dopušča znižanje zapore na dvajset let. V primeru objave podatkov pa velja zapora deset let po smrti osebe ali stodeset let od rojstva. Petdesetletna zapora pa velja tudi za gradivo občutljive narave, ki zahteva visoko stopnjo tajnosti.

Ustavni zakon z dne 15.5.1987 (1987/285) pa v Avstriji zagotavlja splošno pravico do dostopa do informacij javnega značaja. Zakon zagotavlja minimalne okvirje: vsi uradniki na zvezni, regionalni in lokalni ravni in tudi drugi uradniki javno pravnih oseb so dolžni deliti informacije s področja svojega dela v takšni meri, da le to ni v konfliktu z varovanjem tajnosti. Dostop do takšnih informacij je za državljane brezplačen, v nekaterih primerih pa je potrebno plačati stroške reproduciranja gradiva (Green Paper on Public Sector Information in the Information Society 1998, 20).

### **Madžarska**

Madžarski arhivski zakon iz leta 1955 predvideva tridesetletni rok nedostopnosti arhivskega gradiva, ki je bilo ustvarjeno po 1.5.1990, za gradivo, ki je nastalo pred tem datumom pa velja splošni rok zapore petnajst let. Za varstvo osebnih podatkov so predvideni roki zapore gradiva trideset let po smrti ali devetdeset let od rojstva posameznika oziroma šestdeset let od nastanka. Iz raziskovalnih razlogov ali v primeru, če svojci po smrti za raziskovalne namene odobrijo vpogled v gradivo je ta rok možno tudi skrajšati. Za gradivo, ki zahteva visoko stopnjo tajnosti pa zakon ne določa skrajnega roka, temveč ga določi ustvarjalec oziroma izročitelj gradiva sam.

### **Danska**

Na Danskem prost dostop do arhivskega gradiva obstaja že od leta 1776, prvič pa je bili uzakonjeni leta 1806. Vprašanje dostopa do arhivskega gradiva ureja Public Archives Act<sup>37</sup>, ki je bil sprejet leta 1992. 21. oktobra istega leta pa mu je sledil še vladni odlok o arhivih državnih institucij. Zakon se nanaša na danske državne arhive, ki vključujejo Državni arhiv, štiri regionalne arhive, »National Business Archives« in »Danish data Archives«. Zakon predvideva tridesetletni rok splošne zapore gradiva. Varstvo osebnih podatkov zahteva rok nedostopnosti osemdeset let po nastanku gradiva, ko postane splošno dostopno (Archive in der Europäischen Union 1994, 39). Rok nedostopnosti dokumentov, ki se nanašajo na varnost države, obrambo kraljevine, varstvo političnih in gospodarskih interesov države, kakor tudi javnih podjetij pa zakonsko ni natančno določen, ampak se določi po dogovoru med direktorjem nacionalnega arhiva in ustvarjalcem (Archive in der Europäischen Union 1994, 42).

Danska pozna zakon o svobodi informacij in pokriva vse segmente družbe. In daje splošno pravico dostopa do vladnih in upravnih dokumentov. Dostop do elektronskih pravnih podatkov in in-

37. Act No. 337 of 14 May 1992 on Public Archives.

formacij je prosto dostopen. Državljeni za dostop do informacij niso dolžni plačati nadomestila, plačilo je potrebno samo v primeru kopiranja gradiva (Green Paper on Public Sector Information in the Information Society 1998, 20).

### Švedska

Vprašanje arhivskega in dokumentarnega gradiva na Švedskem pokrivajo štiri okvirni zakoni, zakon o svobodi tiska<sup>38</sup>, zakon o tajnih podatkih<sup>39</sup>, zakon o zaščiti podatkov in arhivski zakon<sup>40</sup> in cela vrsta podzakonskih določil. Zakonodaja se nanaša na javno arhivsko gradivo z izjemo zakona o varstvu podatkov, ki je uporaben tudi v zasebnem sektorju. Zakon ne razlikuje dokumentarnega in arhivskega gradiva. Arhivski zakon iz leta 1991 ima zgolj nalogo harmonizacije obstoječe zakonodaje o uradnih dokumentih. Kljub temu, da zakon določa potrebo po zaprtju gradiva iz razlogov državne tajnosti in varovanja osebnih podatkov, pa v zakonu ni natančno določenih rokov splošne zapore. Roke zapore za dokumente, kjer je potrebno varstvo osebnih podatkov določa zakon o tajnih podatkih (The Secrecy Act) iz leta 1980. Za zasebne finančne zadeve je predviden rok zapore dvajset let od nastanka gradiva, za varovanje osebnih zadev pa petdeset do sedemdeset let od nastanka (Ministry of Justice 2000, 19-20). Rok nedostopnosti gradiva z visoko stopnjo tajnosti ni vnaprej določen. Tovrstno gradivo naj ne bi prišlo v javno dostopne registre, dovoljenje za vpogled pa lahko izda le vlada (Ministry of Justice 2000, 25).

Švedska ima najstarejši zakon na svetu o dostopu do gradiva, ki je v veljavi že od leta 1766. To je že prej omenjeni zakon o svobodi tiska (The Freedom of the Press Act), ki zagotavlja vsem in vsakomur prost dostop do arhivskega gradiva javne uprave, vključno z elektronskim gradivom. Dostop do gradiva je brezplačen, plačilo je potrebno v primeru, če kopije presegajo devet strani. Dostop je lahko zavrnjen samo v primeru, če gre za varstvo tajnih podatkov (The Secrecy Act). Ta zakonodaja pokriva tudi informacije, ki so shranjene v podatkovnih bazah in javnih registrih. Dostop do informacij v podatkovnih sistemih in registrih je omejen le na takšne podatke, ki jih je mogoče ekstrahirati in dostaviti z rutinskimi postopki. Prej omenjeni zakon o varstvu podatkov (Data Protection Act) pa državljanom omogoča pridobivanje informacij o tem, kateri osebni podatki o njem/njej se nahajajo v javnih registrih.. Oktobra 1998 pa je stopil v veljavo tudi zakon o varstvu osebnih podatkov, ki je zasnovan na EU direktivi o varstvu osebnih podatkov. Nova zakonodaja pa seveda ni v nasprotju z ustavno pravico do javnega dostopa do uradnega gradiva (Green Paper on Public Sector Information in the Information Society 1998, 23).

38. The Freedom of the Press Act z dne 5. april 1949 (s kasnejšimi dopolnitvami). Zakon pa je bil prvič sprejet in v veljavi že od leta 1766.

39. Act on Secrecy z dne 20. marec 1980, dopolnjen z zakonom 1986/618, v veljavi od 1. septembra 1986.

40. The Archives Act z dne 7. junija 1990 (Swedish Code of Statutes 1990/782.)

## LITERATURA

Gesetz über die Sicherung und Nutzung von Archivgut des Bundes (Bundesarchivgesetz – BArchG) vom 6. Januar 1988 (BGBl. I, S. 62)

Towards the accessibility of government information. Policy framework for increasing the accessibility of government information through information and communication technology. Green Paper on Public Sector Information in the Information Society 1998, 23.

Act No. 337 of 14 May 1992 on Public Archives

Act on Secrecy z dne 20. marec 1980, dopolnjen z zakonom 1986/618, v veljavi od 1. septembra 1986.

ČEBULJ, JANEZ (1993). Vsebina, namen in načela varstva osebnih podatkov in zakonska ureditev v Sloveniji. V P. Klasinc... et al (Ur.), Sodobni arhivi'93, XV. Posvetovanje o strokovnih in tehničnih vprašanjih v arhivih ( str. 61-70). Maribor: Pokrajinski arhiv.

Decreto del Presidente della Republica, 30. sept. 1963, n.1409 (Norme relative all'ordinamento e al personale degli Archivi di Stato).

Die Archive in der Europäischen Union, 1994.

DUCHEIN, MICHEL (1994). Legal Problems of Public Access to Archives. V P. Klasinc... et al (Ur.),Atlanti 4 (str. 62-67). Maribor: Mednarodni inštitut arhivskih znanosti.

GLAŽAR, N. (2003). Sodelovanje arhivskih služb v Evropski Uniji. V M. Košir ... et al (Ur.), Arhivi letnik 26, glasilo arhivskega društva in arhivov Slovenije, št. 2 (str. 259-264). Ljubljana: Arhivsko društvo Slovenije.

GLAŽAR, N. (2004). Arhivsko področje in Evropska Unija. V S. Tovšak ... et al (Ur.), Tehnični in vsebinski problemi klasičnega in elektronskega arhiviranja, 3. zbornik (str. 7-19). Maribor: Pokrajinski arhiv.

KECSKEMÉTI, C. - SZÉKELY, I. (2005). Access to Archives. A handbook of guidelines for implementation of Recommendation No R (2000) 13 on a European policy on access to archives, 103 str., Strasbourg: Council of Europe.

KEČEK, ZDENKA (1998). Pravni vidiki uporabe računalnika v arhivih. V P. Klasinc... et al (Ur.), Sodobni arhivi'98, XX. Posvetovanje o strokovnih in tehničnih vprašanjih v arhivih (str. 156-167). Maribor: Pokrajinski arhiv.

Legge 29. 1. 1975, n.5 (Conversione in legge, con modificazioni, del decreto-legge 14 dicembre 1974, n.657, concernente le istruzioni del Minister oper i beni culturali e ambientali).

Priporočilo No. R (2000) o dostopu do arhivskega gradiva. V M. Košir ... et al (Ur.), Arhivi letnik 26, glasilo arhivskega društva in arhivov Slovenije, št. 2 (str. 297-298). Ljubljana: Arhivsko društvo Slovenije.

Recommendation No. R (2000) 13 of the Committee of Ministers to member states on a European policy on access to archives (adopted by the Committee of Ministers on 13 July 2000 at the 717th meeting of the Minister's Deputies). Glej: <http://cm.coe.int/ta/rec/2000/2000r13.htm>.

Report on Archives in the enlarged European Union. Increased archival cooperation in Europe: action plan. Glej <http://register.consilium.eu.int/pdf/en/05/st06/st06702.en05.pdf>.

SEMLIČ RAJH, ZDENKA (1998). Dostop do arhivskega gradiva - evropska scena. V P. Klasinc... et al (Ur.), *Sodobni arhivi'98, XX. Posvetovanje o strokovnih in tehničnih vprašanjih v arhivih* (str. 169-175). Maribor: Pokrajinski arhiv, Mednarodni inštitut arhivskih znanosti, Arhivsko društvo Maribor.

SEMLIČ RAJH, ZDENKA (1999). Dostop do arhivskega gradiva, njegova uporaba in moderne informacijske tehnologije. V Čufer, S (Ur.), *Sistemi za upravljanje z dokumenti in upravljanje z znanjem*, DOK\_SIS`1999, Portorož, 19.-21. maj 1999: zbornik referatov (str. 26-36/V). Ljubljana: Media.doc..

SEMLIČ RAJH, ZDENKA (1999). Zagotavljanje dostopa do arhivskega gradiva. V P. Klasinc... et al (Ur.), *Sodobni arhivi'99, XXI. Posvetovanje o strokovnih in tehničnih vprašanjih v arhivih* (str. 138-147). Maribor: Pokrajinski arhiv, Mednarodni inštitut arhivskih znanosti, Arhivsko društvo Maribor.

The Archives Act z dne 7. junija 1990 (Swedish Code of Statutes 1990/782.)

The Freedom of the Press Act z dne 5. april 1949

Zakon o arhivskem gradivu in arhivih, Ur. l. RS, 20/1997, 32/1997.

Zakon o naravni in kulturni dediščini, Ur. l. SRS, št. 1/1981.

Zakon o varstvu dokumentarnega in arhivskega gradiva ter arhivih, Ur. l. RS, 30/2006.